

ЗНАЧЕНИЕ И ФАКТОРНА ОБУСЛОВЕНОСТ НА СТРУКТУРНАТА КОНВЕРГЕНЦИЯ НА ПАЗАРА НА ТРУДА В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ – ТЕОРЕТИЧНИ АСПЕКТИ

Кристина Стефанова*

Увод

Структурна конвергенция на пазара на труда е интересно поле за анализ, но все още не е интерпретирано цялостно в научната литература с обхващане на всички негови направления и взаимовръзката между тях. Най-общо може да се посочи, че такъв тип конвергенция е налице, когато съществува сближаване с течение на времето между отделни държави по отношение на индикаторите, описващи състоянието на пазара на труда (заетост, производителност на труда, доходи от труд или разходи за заплащане на труда) в отделните сектори на икономиката. За да е налице структурна конвергенция в показателите за състоянието на пазара на труда между отделни държави, е необходимо да съществува структурна промяна в тях. Разбира се, видът и посоката на тази промяна са от съществено значение, тъй като не всяка промяна може да доведе до конвергентен процес.

Пазарът на труда се описва с редица показатели. Във връзка с това може да бъдат потърсено наличие на структурна конвергенция в различни направления, като най-основните са структурна конвергенция в заетостта, в производителността на труда и в заплащането на труда. Анализирането на конвергентните процеси в различните направления цялостно ще даде възможност да се изясни връзката, която съществува между тях.

Изследването на структурната конвергенция в рамките на Европейския съюз е интересно поле за анализ, тъй като наличието на общи политики, институции, регулации, а също и изграждането на Икономическия и паричен съюз (ИПС), предоставят подходяща рамка за анализ на структурна конвергенция между държавите. Kallioras и Petrakos (2007) насочват вниманието към влиянието на членството в ЕС върху структурната промяна в страните от ЦИЕ. Това влияние в икономическата литература е известно като "ефект на европеизация" и може да се възприеме като улесняващ конвергенцията

* Кристина Стефанова, доктор, главен асистент, катедра "Икономика" на УНСС, email: k.petrova@unwe.bg

между страните фактор. За проявлението на структурната конвергенция на пазара на труда между страните от ЕС могат да допринесат такива улесняващи фактори, като обвързването и функционирането на икономиките на изследваните държави на вътрешния европейски пазар с всички произтичащи от това последствия, следването на общи за Съюза цели и приоритети, трансфера на знания и технологии. Наличието на обща валута в още по-голяма степен обвързва икономиките на държавите, приели еврото.

В специализираната литература се различава пълна или непълна (частична) конвергенция. Според Plümpert и Schneider (2009, с. 991) постигането на пълна конвергенция означава, че не остава никаква разлика между наблюденията, докато осъществяването на непълна или частична конвергенция предполага намаляваща, но все още съществуваща разлика между наблюденията. Когато се изследва структурната конвергенцията на пазара на труда между държави от Европейския съюз, при отчитане на тяхната разнородност, е ясно, че може да се очаква наличие единствено на непълна конвергенция. По отношение на приликите в структурната промяна в икономиката Cheneru et al. (1986) посочват, че ще съществуват различия между страните заради различната надареност с ресурси. Това ще се отрази и в разлики по отношение на производителността на труда и разходите за труд.

Значение на структурната конвергенция на пазара на труда в ЕС

Изследването на структурната конвергенция на страните от ЦИЕ, които не са членки на еврозоната, към държавите от еврозоната е свързано с оценка на пригодността на икономиките им за присъединяване към Паричния съюз и представлява интерес за икономическата теория и практика. Основанията за тази теза се състоят в следните няколко причини.

Чрез измерване на конвергенцията в дела на заетостта в отделните икономически сектори много често се интерпретира наличието на структурна конвергенция в икономиката като цяло. Причина за това е, че структурата на икономиката се измерва от редица изследователи в областта чрез дела на заетостта в отделните сектори, тъй като тя се счита за основен структурен индикатор, наред с БВП и БДС [1]. Поради това, разглеждайки страните от еврозоната и тези, които ще се присъединят към нея, икономическото значение на постигане на подобен вид конвергенция се свързва със синхронизирането на бизнес циклите на страните и смекчаване на асиметричното влияние на шоковете върху икономиката. В литературата са налице доказателства за значителното положително влияние на структурните прилики на икономиката между държавите от ЕС върху синхронизацията на бизнес циклите [2]. Според Wacziarg (2004, с. 1) това е важно в краткосрочен и средносрочен план. В дългосрочен план според него значението ѝ е свърза-

но с това, че наличието на подобен вид конвергенция предполага, че страните следват сходни етапи на развитие.

Проследяването на структурната конвергенция в производителността на труда (ПТ) в България и останалите страни от ЦИЕ, на които им предстои членство в еврозоната, към страните, които вече са членове, също е интересно поле за анализ, тъй като производителността на труда е ключов фактор за постигането на икономически растеж и подобряването на жизнения стандарт в дългосрочен период според неокласическите и ендогенните теории за растежа. Необходимо е да се посочи също, че ПТ обхваща производителността в следствие от използването на фактора труд, но също така отразява и приноса на останалите производствени фактори и използваните технологии. Във връзка с това сближаването между държавите от еврозоната в това направление ще улесни постигането на реална конвергенция в доходите и ще индикира сходства в използваните технологични принципи.

Изследването на конвергенцията в производителността на труда в отделните икономически сектори е интересно, тъй като те имат различни характеристики от гледна точка на използваните производствени фактори (сектор услуги се основава в по-голяма степен на труда като производствен фактор, отколкото сектор индустрия), на прилаганите технологични принципи и на дела им в икономиката. Също така, извеждането на конвергентните тенденции в отделните икономически сектори ще изясни кои са движещите сили на конвергенцията в общата за икономиката производителност на труда.

Ако се допусне изведената от класическата теория положителна връзка между производителност на труда и работни заплати, може да се посочи, че структурната конвергенция в производителността на труда може да доведе до конвергенция в заплащането на труда (измерено чрез доходите на заетите или разходите за труд) в отделните икономически сектори. Последното също е важно направление на анализ на структурната конвергенция на пазара на труда. То е свързано с причините за мобилност на работната сила, аутсорсингът на икономически дейности сред държавите-членки и конкурентоспособността на бизнеса в отделните страни.

Възможно е да се изследват различни равнища на структурната конвергенция, съответстващи на две направления на структурната промяна, които в литературата се срещат с различни наименования, но имат еднакво смислово значение. Някои автори ги обозначават като интерсекторна и интрасекторна [3], а други като интер-секторна и интер-индустриална [4]. В настоящата статия ще се възприемат наименованията интерсекторна и интрасекторна конвергенция.

Интерсекторна конвергенция се състои в дезагрегирането на икономиката на трите основни сектора – първичен, вторичен и третичен в съответ-

ствие с хипотезата за трите сектора в икономиката, разработена от Fourastié. В изследванията на този тип конвергенция най-общо се взимат предвид селско, горско и рибно стопанство, индустрия (преработваща промишленост) и услуги. Второто направление на структурната промяна е интрасекторната конвергенция. При нея се разглеждат на дезагрегирано ниво дяловете на различните икономически дейности в основните сектори. Емпиричните изследвания, посветени на изследването на структурна конвергенция, в по-голямата си част се основават на Статистическата класификация на икономическите дейности в ЕС (NACE Rev.2) [5].

Схващането, че с развитието на икономиката се преминава от доминиращ дял на селското стопанство, през доминиращ дял на индустрията към доминиращ дял на услугите, което може да доведе до структурна интрасекторна конвергенция в заетостта, е широко разпространено сред изследователите и съществува консенсус относно практическата реализация [6]. Същевременно, обаче, по отношение на факторите и посоката на проявление на интрасекторната промяна съществуват множество алтернативни интерпретации. Olczyk и Lechman (2011, с. 8) посочват, че икономическите теории (традиционни и модерни) идентифицират набор от условия, които от една страна могат да допринесат за постигане на интрасекторна конвергенция, а от друга – до интрасекторна дивергенция. Разбира се, анализът на условията, допринасящи за наличие на такъв тип конвергенция, трябва да се осъществи от гледна точка на сферата, която се изследва.

Според Abegaz (2007, с. 1) сектор индустрия на две страни се считат за структурно конвергирали, ако сближаването на дяловете им в икономиката е съпроводено с нарастване на приликите в структурата на продукцията или използваните фактори на производството. Чрез това свое разбиране авторът прави връзката между интрасекторна и интрасекторна конвергенция в заетостта.

Освен посочените направления на структурна конвергенция на пазара на труда, за устойчивостта на еврозоната е важно също постигането на конвергенция в регулациите на пазара на труда от държавата. Осъществяването на процес на сближаване в тази област между страните би благоприятствало конвергентна тенденция в силата на автоматичните бюджетни стабилизатори, а оттук и в цикличното развитие на икономиките им [7].

Факторна обусловеност на структурната конвергенция на пазара на труда в ЕС

По отношение на трите направления на структурна конвергенция на пазара на труда е важно да се изведе, какъв тип структурни промени следва да са налице, за да се постигне подобен вид конвергенция, и какви фактори ще ги предизвикат.

Могат да бъдат изведени няколко фактора, които могат да повлияят върху структурната конвергенция в заетостта. Първият от тях е промяната и уеднаквяването в производствената структура на БВП. Последното от своя страна може да бъде предизвикано от съществуването на конвергенция в доходите [8]. Спроед Wacziarg (2004, с. 1), когато доходът расте в група от страни, те следват сходни етапи на развитие, характеризиращи се с растеж и спад на едни и същи икономически сектори и съотношението между продукцията в секторите се уеднаквява между страните. Това схващане се основава на Хипотезата за трите сектора[9]. Разпространението на технологиите и процеса на индустриализация според някои автори също могат да допринесат за конвергенцията в производствената структура между група страни, особено в рамките на ЕС [10]. Percoco et al. (2005, с. 2) подчертават, че продуктовата структура в държавите членки на ЕС, става по-сходна поради нарастващото значение на интрасекторната търговия (предполагаща диверсификация) и намаляването на интерсекторната търговия (предполагаща специализация).

Ако се променя и уеднаквява производствената структура на БВП в група от страни, това може да доведе до промени и уеднаквяване и в дела на заетостта във всеки един от секторите и проявяване на процес на структурна конвергенция. Причината за това е участието на труда като основен производствен фактор и производният характер на неговото търсене. Този фактор може да се отрази и на двата типа конвергенция в дела на заетостта (интерсекторна и интрасекторна).

По отношение на интерсекторната конвергенция според Höhenberger and Schmiedeberg (2008, с. 3-4), в съответствие с Хипотезата за трите сектора, нарастващите доходи водят до намаляване на потреблението на основни стоки и увеличаване на потреблението на луксозни стоки. Когато производственият сектор се адаптира към тези промени в търсенето, заетостта в селското стопанство намалява, докато тази в индустрията се увеличава. По подобен начин, в по-късните етапи на развитие, заетостта в индустрията намалява, а в сектора на услугите нараства при увеличаването на доходите. Това може да доведе до структурна конвергенция в дела на заетостта.

Според Wacziarg (2004, с. 13) фактор, влияещ върху формирането на конвергентен процес между група от държави по отношение на дела на заетостта в отделните сектори, е наличието на конвергенция в производителността на труда. Той дава пример с наличието на идентични предпочитания на Леонтиев, което означава, че се допуска, че дяловете на всички сектори в икономиката са фиксирани. Във връзка с това промените в дела на заетостта в съответния сектор могат да са резултат от промени в производителността в секторите на икономиката. Връзката логично е обратна – ако се увеличава производителността в един сектор следва да намалее заетостта в него. Сле-

дователно, ако в две или повече държави е налице увеличаване на производителността на труда в един сектор и съответно конвергентен процес, може да се предположи, че ще бъде налице и конвергенция в заетостта между тях.

Самият процес на растеж на производителността на труда, според Höhenberger and Schmiedeberg (2008, с. 4), води до конвергенция в заетостта в отделните сектор сред група от страни според следния механизъм. Нарастването на производителността намалява заетостта в селското стопанство и в по-късните етапи на индустрията и увеличава дела на заетостта в сектора услуги. По този начин конвергенцията в доходите и производителността на труда следва да доведе до структурна конвергенция в заетостта.

Факторната обусловеност на интрасекторната конвергенция в заетостта е по-сложно поле за анализ, тъй като в по-голяма степен зависи от индивидуалните характеристики на икономиките, специализацията в международната търговия, традициите в производството и факторната надареност. Тя е свързана и с въпроса, дали между страните от ЕС е налице конвергенция в икономическите дейности или процес на специализация в продукцията и заетостта. Höhenberger and Schmiedeberg (2008, с. 4-5) извеждат няколко фактора, които могат да повлияят този тип конвергенция. Първо, разпространението на знания вследствие от интеграцията в рамките на ЕС следва да доведе до конвергенция в средно- и високотехнологичните индустрии. Второ, в нововъзникващите високотехнологични индустрии се очаква дивергенция, тъй като технологичните лидери в рамките на ЕС могат да положат усилия да специализират, за да си осигурят конкурентни предимства. Това, обаче, може да се промени с течение на времето и развитието на жизнения цикъл на иновативните продукти, а също и поради мобилността на труд, капитали и технологии. Трето, в индустриите, при които се реализира нарастваща възвращаемост от мащаба, е характерно производството да се концентрира в по-големи страни поради обширните вътрешни пазари. Поради тази причина при тях се очаква дивергентен процес в заетостта, като наличието на хоризонтални и вертикални интеграции и клъстеризации също подпомагат този процес. Четвърто, според авторите страните обикновено специализират в тези икономически дейности, в които имат традиции и конкурентоспособност вследствие от акумулацията на знания. Според тях това е характерно за високотехнологичните и интензивни на знание икономически дейности и ще доведе до дивергентен процес. Към посочените причини може да се добави и надареността с ресурси. Пето, съкращаването на транзакционните разходи в резултат от Европейската интеграция намалява значението на близостта на производителите до доставчиците и клиентите. По отношение на локацията на производство намалява важността на близостта до големите пазари и се увеличава тази на страните с пониски разходи. Според Höhenberger and Schmiedeberg (2008) това ще доведе

до конвергенция във заетостта в нискотехнологичните и трудоинтензивни индустрии в ЕС поради аутсорсинг дейност извън ЕС, но те не отчитат, че този процес може да се осъществи в определени икономически дейности в рамките на ЕС към страните от ЦИЕ поради по-ниските производствени разходи.

Различията в разходите за производство в държавите от ЕС, дължащи се най-вече на различията в заплащането на труда, мога да доведат до увеличаване на дела на заетостта в по-трудоинтензивните икономически дейности в държавите-членки, характеризиращи се с по-ниско заплащане на труда и съответно намаляването им в страните от ЕС с по-високо заплащане на труда. Това може да се отнесе най-вече към анализа на интрасекторната конвергенция в сектор индустрия и за някои услуги, при които клиентът не трябва да е на мястото на предоставяне на услугата (например счетоводни и финансови услуги). Този фактор обаче не може да се абсолютизира, тъй като аутсорсинг дейности с такава мотивация могат да се ориентират и към страни извън ЕС с ниски разходи за труд, за което благоприятства процесът на глобализация.

Според Percoco et al. (2005, с. 2) богатите страни специализират във висококачествени стоки, тъй като тяхното по-високо развитие и доходи им позволяват по-големи усилия в натрупване на човешки капитал, разходи за НИРД, докато по-бедните държави обикновено специализират в по-нискокачествени стоки. Засилването на самия процес на специализация води до интрасекторна дивергенция.

Факторната обусловеност на интрасекторната конвергенция в заетостта, особено в сектор услуги, може да се повлияе също от тенденциите на сближаване в потребителските предпочитания и търсене, което може да е резултат от конвергенцията в доходите. Описаното вече влияние на конвергенцията в ПТ, ако се осъществява на интрасекторно ниво, също може да повлияе този тип конвергенция в заетостта.

От извеждането на промените в производителността на труда като важен фактор за промени в дела на заетостта на интрасекторно и интерсекторно ниво може да се предположи наличието на връзка между структурна конвергенция в дела на заетостта и структурна конвергенция в производителността на труда. Последната също е важно направление от изследването на структурната конвергенция на пазара на труда и е необходимо да се изведе нейната факторна обусловеност.

Структурна промяна, измерена чрез заетостта в отделните сектори на икономиката, може да се окаже фактор, който влияе върху промяната в производителността на труда [11]. Според van Ark (1995, с. 1) движението на заетите лица от по-слабо към по-високо продуктивни сектори може да доведе до общо нарастване на продуктивността или производителността на

труда в икономиката. Във връзка с това може да се посочи, че структурната промяна се счита за фактор, влияещ в по-голяма степен върху общата производителност в икономиката, отколкото върху секторната. Ако е налице сходна структурна промяна в две или повече държави, това може да доведе до конвергентна тенденция в производителността на труда общо в икономиката. Според Doyle и O'Leary (1999, с. 106-107) са налице доказателства, че съществува по-висока степен на конвергенция в общата за икономиката ПТ, отколкото в ПТ на секторно ниво, като според тях структурната промяна в икономиката е едно възможно обяснение на тази зависимост. Ако в две или повече държави има структура промяна, поради която намалява дялът на по-непроизводителните сектори в икономиката, това ще доведе до увеличаване на общата производителност в икономиката и конвергентна тенденция в тази област, а не на секторно ниво. Необходимо е да се посочи обаче, че са налице и доказателства на обратната тенденция [12].

Съществуват и някои фактори, като институциите и националните особености, които оказват влияние върху производителността на труда, независимо от секторите. Като такива могат да се възприемат народопсихологията на нацията, културни особености и традиции.

Сред факторите, оказващи влияние върху ПТ, са също инвестициите в НИРД, иновациите, образованието и натрупването на човешки капитал. Общите насоки на икономическата политика на държавите-членки, основани на Стратегия Европа 2020, насочват именно увеличаване на разходите в НИРД и увеличаване на компетенциите на заетите чрез увеличаване на дела на населението с висше образование.

Ако в резултат от НИРД в един сектор в една държава се подобри ПТ и новите знания се трансферират в същия сектор в друга държава, това ще доведе до секторна конвергенция в ПТ. Същевременно е възможно трансфериране на знания от един сектор да преминат в друг. По този начин ще се увеличи общата производителност в икономиката. Във връзка с това може да се посочи, че един от най-важните фактори, който може да повлияе генерирането на конвергенция в производителността на труда между група от държави, е разпространението на технологиите сред страните [13]. Уеднаквяването на технологичните принципи е фактор както на конвергенция в общата ПТ в икономиката, така и на секторно и интрасекторно ниво.

Във връзка с посоченото може да се определи, че е възможно ефектът на европеизация да бъде улесняващ структурната конвергенция в производителността на труда фактор. В рамките на ЕС има свободно движение на капитали и работна сила и съществуват канали на разпространение на технологиите и нововъведенията. При увеличаване на търговията между страните се засилват взаимоотношенията между фирмите от различните държави, поради което компаниите от по-изостаналите държави могат да

копират производствени процеси, техники за управление и т.н. Също така, увеличаването на търговията с междинни стоки уеднаквява производствените технологии във фирмите. При увеличаване на мобилността на труда в рамките на вътрешния пазар новите идеи, чийто носител е човешкият капитал, по-лесно се трансферират между страните.

Sondermann (2012, с. 1) прави разграничение между факторната обусловеност на конвергенцията в производителността на труда в сектор индустрия и сектор услуги в контекста на европейската интеграция. Според него в резултат от европейската интеграция бариерите пред капитали, труд и знания са намалели, което може да улесни конвергенцията в производителността в сектор индустрия, където технологичните трансфери между страните от ЕС са улеснени. По отношение на сектор услуги прогресът в развитието на ИКТ и намаляване на регулациите в някои области могат да се отразят положително на растежа на производителността и конвергенцията между страните.

Следващото направление на структурна конвергенция на пазара на труда е тази в заплащането на труда. Според Artige и Nicolini (2006, с. 3) поради интеграционния процес в рамките на ЕС, съпроводен с намаляване на разходите за търговия, между фирмите (или поне тези в сектор индустрия) намаляват различията в изплащаните заплати.

Ако се приеме наличието на права зависимост на работните заплати и производителността на труда, следвайки класическата теория, може да се допусне, че съществуването на структурна конвергенция в производителността на труда между определени държави може да доведе до наличие на структурна конвергенция и в работните заплати. От друга страна, сходните структурни промени в икономиката, водещи до сходни промени в търсенето на труд в различните сектори, също могат до доведат до структурна конвергенция в заплащането на труда. Върху нивото на заплащане на труда влияят и други фактори от страна на търсенето и предлагането на труд, като те са специфични във всяка държава. За структурната конвергенция в тази област значение могат да имат мобилността на труда в рамките на ЕС, характеристиките на висшето образование и др.

Заклучение

Осъществяването на анализ на структурната конвергенция на пазара на труда в ЕС трябва да се осъществява цялостно, тъй като извеждането на факторната обусловеност на нейните основни направления показва, че съществува връзка между тях. Отделни нейни аспекти и съществуването на практика на подобни тенденции представляват важно поле за анализ от гледна точка на интегрирането на страните от ЦИЕ, които не са членове на

еврозоната, към Паричния съюз и оценка на пригодността на икономиките им. Постигането на структурна конвергенция на пазара на труда е важно, тъй като е предпоставка за постигане на синхронизация на бизнес циклите в група от държави, което е от значение в интеграционна общност като ЕС и по-конкретно за устойчивостта на Паричния съюз.

Бележки:

[1] Вж. Wacziarg, R., (2004), Structural Convergence, CDDRL WORKING PAPERS, Standford University; Klasová, S., V. Kovác, F. Lipták (2015), Structural Convergence of Economies of Slovak Republic and Czech Republic, Mediterranean Journal of Social Sciences, Vol 6 No 5, September, pp. 235-242; Höhenberger, N., C. Schmiedeberg (2008), Structural convergence of European countries, CeGE Discussion Paper, №. 75, Center for European, Governance and Economic Development Research, Göttingen; Doyle, E., E. O’Leary, (1999), The role of structural change in labour productivity convergence among European Union countries: 1970-1990, Journal of Economic Studies, Vol. 26 Issue 2, pp. 106 – 122; Naveed, A., N. Ahmad. (2016), Labour productivity convergence and structural changes: simultaneous analysis at country, regional and industry levels. Journal of Economic Structures 5:1 и др.

[2] Вж. Beck, K., (2013), Structural Similarity as a Determinant of Business Cycle Synchronization in the European Union: A Robust Analysis, RESEARCH IN ECONOMICS AND BUSINESS: CENTRAL AND EASTERN EUROPE, Vol. 5, No. 2, pp. 31-54.

[3] Вж. Abegaz, B., (2007), The Speed of Structural Convergence in the Manufacturing Industries of Newly Industrializing Economies, WORKING PAPER № 67, College of William and Mary, Department of Economics, December, p.1., Höhenberger, N., C. Schmiedeberg (2008), Structural convergence of European countries, CeGE Discussion Paper, №. 75, Center for European, Governance and Economic Development Research, Göttingen, p. 3-4

[4] Вж. Olczyk, M., Lechman, E., (2011), Structural convergence among selected European countries. Multidimensional Analysis, MPRA Paper No. 33656, September, p. 2.

[5] Според тази класификация след ревизията през 2008 съществуват 21 основни сектора (от А до U). В разработката за изследване на итерсекторната конвергенция ще се вземат предвид следните сектори: селско, горско и рибно стопанство (сектор А от NACERev.2), индустрия (сектор С Преработваща промишленост от NACERev.2) и услуги (секторите, отнасящи се до пазарните услуги – сумата от G до L от NACERev.2). При изследване на интрасекторната конвергенция ще се вземат предвид всички основни позиции в сектор индустрия (сектор С Преработваща промишленост от NACERev.2)

– позиции от 10 до 33. Интрасекторната конвергенция в сектор услуги ще се изследва чрез взимане предвид за икономически сектори от G до L от NACERev.2.

[6] Вж. Kuznets, S., (1973), *Modern Economic Growth: Findings and Reflections*, The American Economic Review, Vol. 63, No. 3 (Jun., 1973), June, p.248.

[7] Вж. Velichkov, N., (2015), *Fiscal Rules Versus Fiscal Discretions*, Economic Alternatives, UNWE Publishing Complex, Issue 3, pp. 39-45; Величков, Н. (2016), Автоматичната бюджетна стабилизация в страните от групата БЕЛЛ – България, Естония, Латвия и Литва, Сб. "Икономически предизвикателства: растеж, дисбаланси, устойчиво развитие", Национална научна конференция, ИК-УНСС, с. 262–269; Величков, Н. (2015), Фискалните дискреции в ЕС: сравнителен анализ на старите и новите страни-членки, Сб. "Икономиката в променящия се свят: национални, регионални и глобални измерения", Международна научна конференция, Изд. "Наука и икономика", ИУ-Варна, с. 187-194.

[8] Вж. Chenery, H., (1982), *Industrialization and Growth. The experience of large countries*, World Bank Staff Working Papers № 539; Wacziarg, R. (2004), *Structural Convergence*, Cddrl working papers, Stanford University, p.1.

[9] Хипотезата за трите сектора е разработена от Fourastié. Според нея икономиката се разделя на три сектора – първичен, вторичен и третичен. При развитието си всяка икономика ще се променя относителния дял на секторите. В началните етапи на развитието ще преобладава първичния, след това вторичния (индустрия) и в последствие ще се премине към доминиране на третичния сектор (услуги).

[10] Вж. Höhenberger, N., Schmiedeberg, C., (2008), *Structural convergence of European countries*, CeGE Discussion Paper, №. 75, Center for European, Governance and Economic Development Research, Göttingen.

[11] Вж. Ark, B. V., (1995), *Sectoral growth accounting and structural change in postwar Europe*, Default journal, University of Groningen, p.1; Naveed, A., N. Ahmad. (2016), *Labour productivity convergence and structural changes: simultaneous analysis at country, regional and industry levels*. Journal of Economic Structures 5:1, p. 2.

[12] Вж. Sondermann, D., (2012), *Productivity in the euro area: any evidence of convergence?*, Working Paper Series 1431, European Central Bank.

[13] Вж. Wacziarg, R., (2004), *Structural Convergence*, CDDRL WORKING PAPERS, Stanford University, pp.13-14; Barro, R., X. Sala-i-Martin (1997), *Technological Diffusion, Convergence, and Growth*, Journal of Economic Growth, Vol. 2, № 1.

Референци:

Величков, Н., (2015), Фискалните дискреции в ЕС: сравнителен анализ на старите и новите страни-членки, Сб. "Икономиката в променящия се свят: национални, регионални и глобални измерения", Международна научна конференция, Изд. "Наука и икономика", ИУ-Варна, с. 187-194.

(Velichkov, N., 2015, Fiskalnite diskretsii v ES: sravnitelnen analiz na starite i novite strain-chlenki, Sb. "Ikonomikata v promenyashtiya se svyat: natsionalni, regionalni I globalni izmerenia", Mezhdunarodna nauchna konferencia, Izd. "Nauka i ikonomika", UI-Varna, s. 187-194)

Величков, Н., (2016), Автоматичната бюджетна стабилизация в страните от групата БЕЛЛ – България, Естония, Латвия и Литва, Сб. "Икономически предизвикателства: растеж, дисбаланси, устойчиво развитие", Национална научна конференция, ИК-УНСС, с. 262-269.

(Velichkov, N., 2016, Avtomatichnata byudjetna stabilizaciya v stranite ot grupata BELL – Bulgariya, Estoniya, Latviya I Litva, Sb. "Ikonomicheski predizvikelstva: rastezh, disbalansi, ustoychivo razvitie", Natsiolalna nauchna konferentsia, IK-UNSS, s. 262-269)

Abegaz, B., (2007), The Speed of Structural Convergence in the Manufacturing Industries of Newly Industrializing Economies, WORKING PAPER № 67, College of William and Mary, Department of Economics, December.

Ark, B. V., (1995), Sectoral growth accounting and structural change in postwar Europe, Default journal, University of Groningen.

Artige, L., Nicolini, R., (2006), Labor productivity in Europe: Evidence from a sample of regions, CREPP Working Paper 2006/08, October.

Barro, R., X., Sala-i-Martin, (1997), Technological Diffusion, Convergence, and Growth, Journal of Economic Growth, Vol. 2, № 1.

Beck, K., (2013), Structural Similarity as a Determinant of Business Cycle Synchronization in the European Union: A Robust Analysis, RESEARCH IN ECONOMICS AND BUSINESS: CENTRAL AND EASTERN EUROPE, Vol. 5, No. 2, pp. 31-54.

Chenery, H., (1982), Industrialization and Growth. The experience of large countries, WORLD BANK STAFF WORKING PAPERS № 539.

Chenery, H., Robinson, C. and Syrquin, M., (1986), Industrialization and Growth: A Comparative Study, Oxford University Press, Oxford.

Doyle, E., O'Leary, E., (1999), The role of structural change in labour productivity convergence among European Union countries: 1970-1990, Journal of Economic Studies, Vol. 26 Issue 2, pp. 106-122.

Höhenberger, N., Schmiedeberg, C., (2008), Structural convergence of European countries, CeGE Discussion Paper, №. 75, Center for European, Governance and Economic Development Research, Göttingen.

- Klasová, S., Kovác, V., Lipták, F., (2015), Structural Convergence of Economies of Slovak Republic and Czech Republic, *Mediterranean Journal of Social Sciences*, Vol 6 No 5, September, pp. 235-242.
- Kuznets, S., (1973), *Modern Economic Growth: Findings and Reflections*, The American Economic Review, Vol. 63, No. 3, June, pp.247-258.
- Naveed, A., Ahmad, N., (2016), Labour productivity convergence and structural changes: simultaneous analysis at country, regional and industry levels. *Journal of Economic Structures* 5:1.
- Olczyk, M., Lechman, E., (2011), Structural convergence among selected European countries. *Multidimensional Analysis*, MPRA Paper No. 33656, September.
- Percoco, M., Dall'erba, S., Hewings, G., Structural Convergence of the National Economies of Europe, MPRA Paper No. 1380, November.
- Plümper, Th., Schneider, Ch., (2009), The Analysis of Policy Convergence, or: How to Chase a Black Cat in a Dark Room, *Journal of European Public Policy* 16 (7).
- Sondermann, D., (2012), Productivity in the euro area: any evidence of convergence?, Working Paper Series 1431, European Central Bank.
- Velichkov, N., (2015), Fiscal Rules Versus Fiscal Discretions, *Economic Alternatives*, UNWE Publishing Complex, Issue 3, pp. 39-45
- Wacziarg, R., (2004), Structural Convergence, CDDRL WORKING PAPERS, Stanford University.

ЗНАЧЕНИЕ И ФАКТОРНА ОБУСЛОВЕНОСТ НА СТРУКТУРНАТА КОНВЕРГЕНЦИЯ НА ПАЗАРА НА ТРУДА В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ – ТЕОРЕТИЧНИ АСПЕКТИ

Резюме

Целта на статията е да се изведат теоретичните аспекти на значението и факторната обусловеност на структурната конвергенция на пазара на труда в Европейския съюз, която може да се анализира в различни направления от гледна точка на използвания показател. Въпреки това, отделните направления на структурната конвергенция на пазара на труда и факторите, които ги детерминират, са обвързани. Цялостното изследване на конвергентните тенденции в сферата представлява важно поле за анализ от гледна точка на интегрирането на страните от ЦИЕ, които не са членове на еврозоната, към Паричния съюз и оценка на пригодността на икономиките им.

Ключови думи: структурна конвергенция, пазар на труда, Европейски съюз, Еврозона, Европейска интеграция

JEL: E20, E24, F02, J20

IMPORTANCE AND FACTOR DETERMINATION OF THE STRUCTURAL LABOUR MARKET CONVERGENCE IN THE EUROPEAN UNION – THEORETICAL ASPECTS

Kristina Stefanova*

Abstract

The aim of this paper is to identify the theoretical aspects of the importance and factor determination of the structural labour market convergence in the European Union, which could be analyzed in different directions in terms of the indicator used. Nevertheless, the individual directions of structural labour market convergence and the factors that determine them are bound. The overall research of the convergent tendencies in the sphere is an important field for analysis in terms of integrating the CEE countries which are not members of the Eurozone into the Monetary Union and assessing the suitability of their economies.

Key words: Structural Convergence, Labour Market, European Union, Eurozone, European Integration

JEL: E20, E24, F02, J20

* Kristina Stefanova, PhD, Chief Assist. Prof., Department of Economics, UNWE, email: k.petrova@unwe.bg